

Фондация П.У.Л.С.

НАРЪЧНИК ЗА ПРОФЕСИОНАЛИСТИ, РАБОТЕЩИ ПО СЛУЧАИ НА ТРАФИК НА ХОРА

НАРЪЧНИК ЗА ПРОФЕСИОНАЛИСТИ,
РАБОТЕЩИ ПО СЛУЧАИ НА
ТРАФИК НА ХОРА

Фондация „ПУ.Л.С.“
2021

СЪКРАЩЕНИЯ

АСП - Агенция „Социално подпомагане”

ГДБОП - Главна дирекция „Борба с организираната престъпност”

ГДГП - Главна дирекция „Гранична полиция”

ГТЛ - Гореща телефонна линия

ГРАО - Главна дирекция гражданска регистрация и административно обслужване

ДАВ - Държавна агенция за бежанците

ДАЗД - Държавна агенция за закрила на детето

ДАНС - Държавна агенция „Национална сигурност”

ДМ - Дирекция „Миграция”

ДСП - Дирекция „Социално подпомагане”

ДВМН - Домове за временно настаняване на малолетни и непълнолетни

ДПС - Детска педагогическа стая

ЕС - Европейски съюз

ЕКПЧ - Европейска конвенция за правата на човека

ЗБТХ - Закон за борба с трафик на хора

ЗЗДет - Закон за закрила на детето

ЗПФКЖП - Закон за подпомагане и финансова компенсация на жертвите на престъпления

МВР - Министерство на вътрешните работи

МВнР - Министерство на външните работи

МЗ - Министерство на здравеопазването

МОМ - Международна организация по миграция

МКБППМН - Местна комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетни и непълнолетни

МКБТХ - Местна комисия за борба с трафик на хора

МС - Министерски съвет

МСС - Международна социална служба

МТСП - Министерство на труда и социалната политика

НМН - Национален механизъм за насочване и подпомагане на жертви на трафик

НК - Наказателен кодекс

НКБТХ - Национална комисия за борба с трафик на хора

НПК - Наказателно процесуален кодекс

НПО - Неправителствени организации

ОЗД - Отдел „Закрила на детето”

ООН - Организация на обединените нации

ОСЗ - Отдел „Социална закрила”

РУО - Регионално управление на образоването

РЦЗ - Регионален център по здравеопазване

СЪДЪРЖАНИЕ

I. Въведение - 5

II. Законодателна рамка за трафик на хора в България.

Основни понятия и дефиниции - 6

1. Законодателна рамка за трафик на хора в България - 6
2. Основни понятия и дефиниции съгласно законовата рамка за трафик на хора - 8
 - а. Дефиниция за „жертва” и „пострагал” от трафик на хора - 8
 - б. Дефиниции за „трафик на хора” - 9
 - в. Дефиниции за „експлоатация” - 11
3. Етапи на трафик на хора - 12
4. Видове трафик на хора - 15
5. Специални случаи на трафик на хора според експлоатационната цел - 16
6. Специални случаи на трафик на деца - 21
7. Отграничаване на трафика на хора от други сходни престъпления - каква е разликата между „трафика на хора” и „каналджийството”? - 23
8. Методи за въвличане в трафик - 24
9. Механизми за контролиране и експлоатиране на жертвите на трафик - 28

III. Последници от трафика - 33

IV. Права на жертвите на трафик - 38

V. Професионална подкрепа при случаи на трафик - 44

1. Водене на случай на пострадало от трафик пълнолетно лице - 44
2. Водене на случай при дете, пострадало от трафик на хора - 47

VI. Система за междуинституционално рефериране на случаи на деца, жертви на трафик - 48

1. Същност на системата за междуинституционално рефериране на случаи на деца, жертви на трафик - 48
2. Сигнали за непридружени деца и деца, жертви на трафик - 50
3. Етапи на Координационния механизъм - 51
4. Правомощията на компетентните институции, при случаи на деца, жертви на трафик - 52
5. Система за социална подкрепа на конкретни случаи - 55

VII. Национален механизъм за насочване и подпомагане на жертви на трафик (НМН) - 59

1. Същност на Националния механизъм за насочване и подпомагане на жертвите на трафик - 59
2. Идентифициране на жертви на трафик, съгласно НМН - 61
3. Участници в НМН - 65
4. Спешни телефонни линии - 69

VIII. Мрежа от институции, работещи по случаи на жертви на трафик - 70

1. Държавни органи и институции в подкрепа на лица, жертви на трафик - 70
2. Неправителствени организации в подкрепа на лица, жертви на трафик - 73

IX. Литература и нормативни източници - 76

I. Въведение

Наръчникът е създаден в рамките на проект „Помощ и подкрепа за жертвите на трафик на хора по време на пандемията COVID-19“ с финансовата подкрепа на Съвет на Европа, програма „Подкрепа на инициативи на организации на гражданското общество за подпомагане и защита на жертвите на трафик на хора по време на пандемията на COVID-19“.

Трафикът на хора е съвременното робство, което засяга както развитите, така и развиващите се страни. Трафикът на хора е сериозно престъпление, което нарушава основните човешки права и е сред най-доходоносните криминални деяния, наред с трафика на оръжия и наркотици.

Трафикът на хора може да приема много различни форми и еволюира с променящите се социално-икономически условия. Той засяга жени и мъже, момичета и момчета в уязвимо положение.

Трафикът на хора може да се осъществява вътре и извън страната. Трафикът в страната обикновено се наблюдава като движение от по-малките към големите населени места и към туристическите райони.

При трансграничния трафик се определят предварително страните, за които се „изнасят“ жертвите. Страната, която приема трафикираните, е страна-дестинация. Транзитни са страните, през които се преминава.

II. Законодателна рамка за трафик на хора в България. Основни понятия и дефиниции

1. Законодателна рамка за трафик на хора в България

Република България е ратифицирала Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност и Протокола от Палермо от 2000 г.

Държавата ни е страна и по Конвенцията на Съвета на Европа за борба с трафика на хора.

Директива 2011/36/ЕС за борба с трафика на хора и Директива 2012/29/ЕС за правата на жертвите на престъпления предвиждат специфични права и защита на жертвите на трафик на хора, включително при участието им в наказателния процес.

Като член на ЕС, законодателството на ЕС е задължително за България. За неуредените въпроси, директивите на ЕС, гарантиращи правата на човека, които са транспонирани, се прилагат на национално ниво от държавите-членки на ЕС.

В Република България трафикът на хора е криминализиран - **Наказателен кодекс**, Глава II „Престъпления срещу личността”, Раздел IX „Трафик на хора” (Обн. ДВ, бр. 92 от 2002 г.) - (чл.159а-

чл.159в.) Криминализирано е и използването на услуги от жертви на трафик (чл.159В НК).

Законът за борба с трафика на хора (Обн., ДВ, бр. 46 от 20.05.2003 г.) определя задълженията на всички институции, които противодействат на трафика на хора, създава съответните органи и регламентира дейностите по превенция и мерките за закрила на жертвите.

Националният механизъм за насочване и подпомагане на жертви на трафик е своеобразна рамка за координиране на действията на всички институции, НПО и международни организации в помощ на пострадалите (утвърден от МС, 2010 г.).

Координационният механизъм за рефериране и обгрижване на случаи на непридружени деца и деца, жертви на трафик, завръщащи се от чужбина (утвърден от МС, 07.12.2010 г.) осигурява ефективна координация при изпълнението на конкретните задължения за взаимодействие на ангажираните субекти при завръщането от чужбина и обгрижването на непридружени малолетни и непълнолетни лица, както и деца, жертви на трафик.

Очертаната законодателна рамка е част от приложимата нормативна уредба, свързана с феномена „трафик на хора“, върху която е базиран настоящият наръчник.

2. Основни понятия и дефиниции съгласно законовата рамка за трафик на хора.

Тази част от наръчника обяснява основните понятия и дефиниции, относими към разбирането за „жертва“, „пострадал“, „трафик на хора“ и „експлоатация“. Понятията са базирани на международните стандарти и инструменти за правата на човека, както и правни дефиниции, залегнали в международното и българското законодателство.

а. Дефиниция за „жертва“ и „пострадал“ от трафик на хора

Дефиницията за **„жертва“**, съгласно чл. 4е от Конвенцията на Съвета на Европа за борба с трафика на хора, е въведена в българското законодателство. Тя е включена в Закона за борба с трафика на хора - §1, точка 5 от Допълнителните разпоредби, като: **„жертва е всяко лице, което е било обект на трафика на хора“**.

Законът за борба с трафика на хора дефинира, че жените и децата са хората, които са в най-голям риск да бъдат въввлечени в трафик - Глава 1, Общи положения, чл. 1: **„Този закон урежда мерките за закрила и помощ на жертвите на трафика на хора, особено на жени и деца“**.

В по-широк аспект, чл. 74 от НПК дефинира **„пострадал“** като: **„лицето, което е претърпяло имуществени или неимуществени вреди от престъплението“**.

Дефиницията на НПК включва и членове на семейството на жертва, чиято смърт е настъпила в резултат от престъплението. Освен това човек може да бъде считан за жертва на трафик, независимо дали извършителят е бил идентифициран,

заловен, съден или признат за виновен и независимо от семейната връзка между жертвата и извършителя.

б. Дефиниции за „трафик на хора“

Съгласно **Конвенцията на Съвета на Европа за борба с трафика на хора**, влязла в сила на 1 февруари 2008 г. **“трафик на хора”** означава: *„набирането, транспортирането, прехвърлянето, укриването или приемането на хора посредством заплахата за използване или самото използване на сила или други форми на принуда, отвлечане, измама, въвеждане в заблуждение, злоупотреба с власт или състояние на зависимост или даване или получаване на пари или облаги за постигането на съгласието на лицето, имащо власт над друго лице, за целите на експлоатирането му; експлоатирането включва най-малкото използване с цел проституиране на друго лице или други форми на сексуална експлоатация, принудителен труд или услуги, робство или дейности, сходни с робството, поставяне в положение на зависимост или отнемането на телесни органи“;*

Директива 2011/36/ЕС на Европейския парламент и на Съвета относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на жертвите от него преповтаря дефиницията, дадена от Конвенцията, определяйки “трафика на хора“, като: *„действия по набиране, превоз, прехвърляне, подслоняване или приемане на лица, включително размяна или прехвърляне на контрола над тези лица, посредством заплахата за или употреба на сила или други форми на принуда, посредством отвлечане, измама, заблуда, злоупотреба с власт или с уязвимо положение, или посредством даване или получаване на плащания или облаги, с оглед получаване на съгласието на лице, което има контрол над друго лице, с цел експлоатация“.*

Така международната дефиниция за трафик включва в себе си

три елемента:

- 1) **гействиe** (съответно набиране, транспортиране, прехвърляне, укриване или приемане на хора),
- 2) **средства за извършването му** (чрез заплахата или използване на сила или други форми на принуда) и
- 3) **специфична цел на извършването му** (с цел експлоатация).

По смисъла §1 т.1 от **Закона за борба с трафика на хора** (изм. - ДВ, бр. 84 от 2013 г.) **“трафик на хора”** е набирането, транспортирането, прехвърлянето, укриването или приемането на хора, независимо от изразената от тях воля, когато се извършва с цел експлоатация.“

От 2002 г. трафикът на хора е вид престъпление по българското наказателно право, като се създава нов IX раздел в Наказателния кодекс (НК), озаглавен “Трафик на хора“. Съгласно чл.159а от НК *трафикът на хора представлява набиране, транспортиране, укриване или приемане на отделни лица или групи от хора с цел да бъдат използвани за развратни действия, за принудителен труд или за просия, за отнемане на телесен орган, тъкан, клетка или телесна течност или за да бъдат държани в принудително подчинение независимо от съгласието им.*

За разлика от определението за трафик, дадено в Конвенцията на Съвета на Европа и Директива 2011/36/ЕС, действащото българско законодателство в **§1 т.1 от Закона за борба с трафика на хора, както и в Наказателния кодекс** изключва от основния състав на престъплението специфичните методи като заплахата, използване на принуда, отвлечане, измама, въвеждане в заблуждение, злоупотреба с власт или състояние на зависимост

или даване или получаване на пари или облаги за постигането на съгласието на лицето, като в **чл.159а от НК** те служат за квалифициращи деянието обстоятелства.

На базата на дефиницията, дадена в Закона за борба с трафика на хора, в Наказателния кодекс и в Протокола за трафика на хора, допълващ Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност, на основата на която е написана дефиницията и в българския закон при разглеждането на трафика на хора се обособяват два взаимосвързани елемента:

- **Самият акт** (какво е извършено) - набиране, транспортиране, прехвърляне, укриване или приемане на хора и

- **Целта** (защо е извършено) - експлоатиране.

Съгласно българското законодателство, при всички положения изразената от жертвата на трафик воля, е без значение, когато са налице посочените елементи. Но когато то липсва или е получено по измамлив начин, или чрез обещаване или даване на облага, престъплението е по-тежко наказуемо, т.е е осъществен квалифициран състав на трафик на хора.

В. Дефиниции за „експлоатация“

Съгласно §1 т.2 от Закона за борба с трафика на хора (изм. - ДВ, бр. 84 от 2013 г.) **“експлоатация”** е дефинирана като: *„противозаконно използване на хора за разврат, за отнемане на телесен орган, тъкан, клетка или телесна течност от пострадалия, за осъществяване на принудителен труд, за прося или за държане в принудително подчинение, за поставяне в робство или в положение, сходно с робството“.*

3. Етапи на трафик на хора

Трафикът на хора е процес, в който могат да бъдат разграничени няколко основни етапа, а именно: набиране; транспортиране (превозване) и експлоатация.

Набирането и транспортирането не винаги са принудителни, за разлика от последващата експлоатация!

• **НАБИРАНЕ** - Един от често използваните начини за набиране на хора е чрез измама – трафикантите обещават високоплатена работа, женитба, по-добър живот, пари, материално благополучие и придобивки. Най-лесно биват привлечани хора, които са уязвими – млади хора, избягали от дома, живеещи на улицата, бедни, хора с проблеми в семействата. Трафикантите обичайно се опитват да се сприятелят с потенциалната жертва, понякога се преструват, че са влюбени. Обикновено, когато създаването на по-близки отношения се окаже безуспешно, те прибегват до отвлечане. На този етап те могат да използват още и физическо насилие, заплахи или други форми на принуда.

• **ТРАНСПОРТИРАНЕ** - Този етап също може да бъде принудителен – ако жертвата е била отвлечена или заплашена. Трафикантите преместват жертвите далече от дома им, за да могат по-лесно да ги контролират. Ограничават свободата им, като им конфискуват документите и ги правят зависими, намалявайки по този начин възможностите им да се върнат. Когато трафикът е външен, трафикантите транспортират жертвите в чужда страна, където обичайно жертвите не познават никого, не познават езика и културата. Понякога използват фалшиви документи. В повечето случаи жертвите биват препродавани многократно преди достигане на крайната дестинация, нерядко биват изнасилвани.

• **ЕКСПЛОАТАЦИЯ** - Трафикираните лица биват измамани и принуждавани на действия без тяхната воля и често живеят в робски условия. Дори тези, които решават да мигрират, за да работят, често не знаят или са били заблудени за условията, при които ще трябва да работят. Много жени и девойки се оказват в ситуация на експлоатация, при която са принудени да работят против волята си - например като домашни помощнички, в цехове и фабрики или в секс-индустрията. Те биват подложени на различни форми на злоупотреба и насилие и загубват контрола върху живота си. Някои от жените и децата биват принуждавани да работят в секс-индустрията, а други - в организираната просия, като прислужници в частни домове, в шивашката, риболовната и минната индустрия, във ферми и плантации, като често биват въвличани и в престъпни дейности.

В повечето случаи трудовите условия са тежки, не се спазват изискванията за безопасност, заплащането е много ниско и сериозно се различава от първоначално договореното, то бива забавяно и използвано за изнудване на работещите, често е налице и сексуален тормоз. Работят дълги часове, отнети са правата им на почивка и медицински грижи, не могат да разчитат и на грижата и защитата на семействата си.

Жертвите на трафик тотално загубват контрола върху живота си. Това се случва чрез използването на система от психологическо, физическо и сексуално насилие върху тях. Това ги обезсилва и прави почти невъзможно напускането на ситуацията. „Работодателите“ забраняват напускането на помещенията, където жертвите обичайно и работят, и живеят. Често те ги заплашват, че ще наранят семейството и близките им, че ще ги предадат на полицията или имиграционните власти и че ще бъдат арестувани, а трафикираните са уязвими, тъй като са им

били отнети или не притежават легални документи за влизане и пребиваване в страната. Жертвите биват манипулирани с „дълговете“, които са натрупали за разходите по пътуването си, фалшивите документи, храната и т.н. Тези дългове обаче никога не могат да бъдат платени, тъй като размерът им постоянно се покачва и това е едно от средствата жертвата да бъде контролирана.

Специфики при останалите етапи от въвлечането в незаконен трафик:

- **Укриване** – изразява се в укриване местонахождението на жертвата от нейните близки или от органите на властта;
- **Приемане** на отделни лица или групи от хора – изразява се в осигуряване местопребиваването, местоработата, набавянето на квартири;
- **Превеждане** през границата на страната – физическото преместване, превозване на жертвата на територията на чужда държава.

Трафикът на хора е престъпление, което се осъществява **само с пряк умысел**. Деецът съзнава, че набира, транспортира, укрива или приема лица или група от хора и именно цели жертвата да бъде използвана за развратни действия, за принудителен труд, за отнемане на телесни органи или за да бъде държана в принудително подчинение.

4. Видове трафик на хора

В Раздел IX от Особената част на НК са уредени два вида трафик на хора:

- **Вътрешен (национален) трафик на хора** - по чл.159а от НК
- **Международен (транснационален, трансграничен) трафик на хора** - по чл.159б от НК

След основните състави са уредени и квалифицираните случаи на тези два вида трафик, посочени в чл.159а,ал.2, чл.159б, ал.2). Квалифициращите обстоятелства са едни и същи и за двата вида трафик:

- спрямо лице, ненавършило осемнадесет години (чл.159а, ал.2, т.1);
- чрез използване на принуда или чрез въвеждане на лицето в заблуждение (чл.159а, ал.2, т.2);
- чрез отвличане или противозаконно лишаване от свобода (чл.159а, ал.2, т.3);
- чрез използване състояние на зависимост; (чл.159а, ал.2, т.4);
- чрез злоупотреба с власт; (чл.159а, ал.2, т.5);
- чрез обещаване, даване или получаване на облаги; (чл.159а, ал.2, т.6);
- от длъжностно лице при или по повод изпълнение на службата му (чл.159а, ал.2, т.7).

5. Специални случаи на трафик на хора, според експлоатационната цел

- **Трафик на хора с цел сексуална експлоатация** – това е принуждаване, подвеждане или насилване на човек да извършва сексуален акт срещу заплащане. Могат да бъдат разграничени няколко вида на сексуална експлоатация, а именно: елитна проституция, клубна проституция, проституция чрез интернет, улична проституция, порнография, използване на веб камери на живо и дистанционна сексуална злоупотреба на живо.

Проституцията в България не е изрично криминализирана. Забранено е организирането ѝ (сводничество, публични домове, въвлечане и склоняване и други).

- **Трафик на хора с цел трудова експлоатация** – обхваща принудителен труд, робство или практики, подобни на робството. Сред признаците за налагане на насилствен труд са физическо или сексуално насилие или заплаха за използването на такова насилие; задържане на документи за самоличност (паспорти, лични карти), държане в подчинение чрез дълг или полагане на труд за изплащането на дълг, ограничаване на движението на лицето (напр. чрез държане в затворено пространство или недопускане на контакт с общността в приемащия район или страна), удържане на възнаграждението или отказ от неговото изплащане; използване на заплаха за предаване на органите на властта (когато става въпрос за нелегални мигранти).

- **Трафик на хора с цел просия** – организираните престъпни групи са изградени на принципа на родоф или кланов принцип. Жертвите са предимно с ментални и/или физически увреждания.

- **Трафик на бременни жени** – с цел продажба на новородените им

- специфичното за този вид трафик е, че жертви са предимно жени с нисък социален и/или икономически статус на възраст между 18 и 40 години, които биват принудени да продават новородените си деца, непосредствено след раждането им.

• **Трафик на хора с цел отнемане на човешки органи** – телесни течности, тъкани и клетки - този вид трафик се проявява в три широки категории:

(1) чрез измама и злоупотреба на уязвимо положение трафикантите убеждават жертвите доброволно да се разделят с дадени органи;

(2) формално съгласни, хора се разделят със свои органи заради обещано високо заплащане, което в крайна сметка не получават или не получават цялата договорена сума;

(3) уязвими и много болни хора, които се подлагат отчаяно на съществуващо или „несъществуващо“ лечение, и се оказват с премахнати без тяхно знание органи. Отнемането на телесни течности, тъкани и клетки (най-често яйцеклетки) е по-нова тенденция, целяща продажбата им на черния пазар.

• **Трафик на хора с цел принудителни и фиктивни бракове** – Жертвите на трафик с цел принудителни и фиктивни бракове понякога се отчитат като жертви на други форми на трафик, включително сексуална експлоатация и/или трудова експлоатация. Жените и децата са особено уязвими по отношение на трафика на хора за тези цели.

Насилствена или НЕ е проституцията?

Темата за проституцията и дали тя е форма на насилие, или свободен избор, е широко дискутирана във всички общества. Като определение за проституция се приема, че това е дейност, извършвана от дадено лице за задоволяване сексуалните потребности на друго лице срещу някакво възнаграждение. Обикновено се смята, че това лице съзнава какво върши и има целта и волята да го върши. По своя воля то може както да приеме, така и да откаже предоставянето на услугата, да получава уговореното възнаграждение и да се ползва от него, решава кога да практикува и кога не, и кога да прекрати дейността.

Обикновено привържениците на **“свободната проституция”** базират твърденията си на интервюта, коментари и явно демонстрирано поведение на една част от “проституиращите”. Твърде често се подминава фактът на неосъзнатост на “заучено поведение”, липса на алтернатива (в термините на принуда), зависимо поведение и липса на всякаква лична ценност в проституиращите на база тежко травматично минало.

Разбира се, че има жени, които са избрали проституцията за “своя професия”. Въпреки че има жени, които “доброволно” влизат в проституцията, техният брой непрекъснато расте, за да може да задоволи “търсенето на проституиращи”. Ако проституирането е желана, добре платена и примамлива работа, трафикантите нямаше да насилват, принуждават и поробват жените и проституиращите мъже, за да ги включват в секс-индустрията. Обикновено на хора, които “доброволно” искат да проституират, им е обещавана етична и уж строго договорена работа, която ще им донесе стабилни финансови средства, с които те да подпомагат както себе си, така и своите близки и роднини. Тези хора, които

доброволно избират проституцията като професия, избирайки да следват сводниците, не подозират размерите на насилие, което ги очаква.

За разлика от така наречената “свободна проституция”, при трафика на хора ситуацията е по-ясно изразена и разпозната. Ключова дума в определението е “експлоатация”. Терминът най-общо се отнася за използване на нещо, най-вече предмет, уред, но в конкретния случай има смисъл на използване на някого с цел извличане на материална или друга облага. В социологията, политиката, историята, икономиката, експлоатацията се свързва с използването на определена група хора, с цел извличане на различни видове печалба. Често те са третирани несправедливо, дори жестоко.

Когато вече е въввлечена в трафик, жертвата е лишена от възможност да действа по своя воля, тя е заставена да изпълнява чужда воля. Тя не може да откаже извършването на услугата, а възнаграждението се получава и ползва от трафикантите. Жертвата не решава сама кога да практикува – тя е насилвана да го прави непрекъснато и не е в нейна власт да прекрати дейността, да се “откаже”.

Важно е да знаем, че никой не влиза доброволно в ситуации, в които ще бъде експлоатиран, бит, изнасилван и поробван. Дори жените и нерядко младите мъже да знаят, че ще се занимават с проституция, те не се досещат, че няма да имат никакъв контрол над живота си, че нивото на насилие ще е много високо, че ще получават изключително малък процент от заработения труд. Много хора смятат, че жертвите на трафик са неморални, или че те са просто “работнички”. Всички тези хора пренебрегват вредите, които жертвите понасят.

Легализираната проституция прави изключително трудно търсенето на сметка от трафикантите за техните действия. Обикновено при повдигане на обвинение към трафикантите, те заявяват, че проституиращите знаят, че ще бъдат такива и за обвинителите става много трудно да прокарат разделителна линия между доброволна и насилствена проституция. Когато проституцията е легална, случаят зависи от това дали жената е дала съгласието си. Фактът, че жертвите първоначално често са съгласни да пътуват и дори да бъдат проститутки, прави случаите изключително сложни при определяне на това дали проституиращия се е включила доброволно в тази дейност или не, независимо от тежкото насилие, което те са принудени да търпят.

6. Специални случаи на трафик на деца

Децата са най-уязвими за въвличане в трафик на хора, поради ниска информираност, липса на опит и социални умения, нереалистични очаквания.

Според българското законодателство „дете“ е всяко лице, ненавършило 18-годишна възраст. Според възрастта си децата биват малолетни – до 14-годишна възраст, и непълнолетни – до 18-годишна възраст.

При трафика на деца най-често експлоатацията е с цел търговска сексуална експлоатация, принудителен труд (включително просия) и въвличане в криминални дейности: гребни кражби, джебчийство, разпространение на наркотици. Търговската сексуална експлоатация включва детска проституция, порнография, трафик на деца с цел сексуална експлоатация, детски секстуризм и ранни бракове.

Според декларация на Първия световен конгрес (Стокхолм през 1996 г.) **сексуална експлоатация на деца с търговска цел** е: *сексуално насилие на възрастен върху дете, съпроводено от плащане в брой или по друг начин на детето или на трето лице.*

Проституцията на деца, детската порнография и трафикът са престъпления в контекста на насилието над деца. Те се смятат за форма на икономическа експлоатация, насилствен труд или робство.

- **Детска проституция** – Употребата на деца за сексуални действия срещу заплащане или друга форма на възнаграждение.

- **Детска порнография** – Всяко показване по какъвто и да е начин

на дете, ангажирано в действителен или симулиран сексуален акт или показването на детето за първични сексуални нужди. Това включва фотографии, негативи, диспозитиви, списания, книги, рисунки, филми, видеокасети, компютърни дискове и файлове.

- **Трафик на деца с цел сексуална експлоатация** – Набирането, транспортирането, укриването, предаването и приемането на деца с цел сексуална експлоатация. Щом има действието и целта (експлоатация) е налице трафик на деца.

- **Детски секстуризм** – Сексуална експлоатация на деца от лица, пътуващи от собствените си държави в други, с цел встъпване в сексуални отношения с дете.

- **Ранни бракове** – Брак с лица на възраст до 18 години. Децата са или прекалено малки да имат оформено мнение относно встъпването в брака, или нямат възможност да упражнят правото си на избор. Решението се взема от друг. Поради това ранните бракове се отнасят към принудителните бракове, които са идентифицирани като нова форма на трафик на хора.

7. Отграничаване на трафика на хора от други сходни престъпления - каква е разликата между “трафика на хора” и “каналджийството”?

Близък до престъплението “Трафик на хора” престъпен състав е чл.280 от НК (каналджийството). Съгласно чл. 280 ал.1 от НК, “Който преведе през границата на страната отделни лица или групи от хора без разрешение на надлежните органи на властта или макар с разрешение, но не през определените за това места, се наказва с лишаване от свобода от една до шест години и глоба от пет хиляди до двадесет хиляди лева”. Терминът “каналджийство” се е наложил в разговорния език, а деянието е намерило своето систематично място в НК, Глава осма “Престъпления против дейността на държавни органи, обществени организации и лица, изпълняващи публични функции”, Раздел I “Престъпления против реда на управлението”.

И двете престъпления представляват форми на нелегална миграция и имат близки характеристики. Налице обаче са няколко съществени различия.

Трафикът на хора е престъпление против личността, а каналджийството е престъпление против дейността на държавните органи.

Трафикът на хора има специална цел: експлоатация на жертвата, докато при каналджийството липсва специална цел.

При трафика на хора е възможен и вътрешен трафик, т.е. в рамките на една държава, а каналджийството представлява превеждане на хора през граница.

Трафикът означава много повече, отколкото организираното движение на хора с цел изгода. Решаващият допълнителен фактор, който разграничава трафика от контрабандата с емигранти, е наличието на насилване, принуда и/или заблуда на всички или някои етапи на процеса, като такава заблуда, насилване или принуда са използвани за целите на експлоатацията. Докато допълнителните елементи, които разграничават трафика от контрабандата с емигранти, може понякога да са очевидни, в много случаи е трудно да бъдат доказани без активно разследване. Липсата на правилно идентифициране на трафикуваното лице може да доведе до по-нататъшно отричане на неговите права.

8. Методи за въвличане в трафик

Методите за набиране са различни и зависят от оперативните способности и нивото на организираност на трафикантите. Най-често срещаните методи включват:

- **Обяви в Интернет сайтове, вестници** - предлагащи доходна работа в чужбина за нискоквалифицирани кадри като сервитьорки, танцьорки, фотомодели, детегледачки и в редки случаи като стюардеси.

Обявите обещават добри заплати за млади атрактивни жени и не рядко млади мъже, които ще работят като сервитьорки, танцьорки, артистки, компаньонки, придружителки, домашни помощнички, козметички или домакини. Те се характеризират с определени изисквания - външен вид, необвързаност, възрастова граница. В обявите като правило се афишират нереалистично високи заплати.

- Пълно принуждаване чрез **похищение и отвлечане** - директно отвлечане от улици или по време на обществени събития - дискотеки, клубове, кафенета или манекенски подиуми и фото сесии.

- Друг метод на вербуване са **“Агенциите за женитба”**, понякога наричани “поръчка на булка по пощата” или служби за международни запознанства. Според МОМ всички служби за запознанства в чужбина са под контрола на организираната престъпност.

- **Интернет и социалните медии**, както и внедряването на нови технологии на много етапи от веригата за трафик.

Много от тези агенции работят чрез **Интернет**. Трафикантите използват брачните агенции като средство да се свържат с жени, които имат желание да пътуват или емигрират. Пътят към секс-индустрията може да има различни форми. Хората, които вербуват жените, може да са самите трафиканти или да са в пряка връзка с тях. Жените могат да срещнат мъж, който обещава женитба. Мъжът може да използва жената за себе си за кратък период от време, после да я принуди да прави порнографска продукция или да я прогаде за секс-индустрията, или директно да я гаде в публичен дом.

Някои трафиканти използват легалните документи на жертвите и туристическите им визи за легално влизане в държавата. Те могат да бъдат местени от държава в държава с легални визи за туризъм.

- **Обучение или пътуване в чужбина.**

- Чрез даването на **фалшиви документи** с цел експедитивно заминаване за чужбина. В този случай жертвите са още по-уязвими

след пристигането в последната държава, защото те са там нелегално. Ако полицията ги открие, тя ги арестува и депортира.

- Най-разпространеният начин за въвлечане е **чрез приятел или познат**, на който имат доверие. Често той директно предлага доходна и привлекателна работа в чужбина.

- Заблудата **“любовна връзка”** – сводникът “ухажва” момичето, предлага му хубави неща като скъпи вещи, грехи, кола, а след това то бива заставяно да проституира. Отвлечане директно от заведенията или улиците.

- Друг метод за въвлечане е **предлагането на бързо забогатяване, хубави грехи, скъпа кола.**

- Не рядко се случва жертвите да бъдат **продадени от близки на семейството, “интимни приятели” или съпрузи**. В някои случаи държавни институции, като домове за сираци, могат да продадат жени и момичета директно на сводници.

- **Чрез използване състояние на зависимост** - свързва се със затруднения на пострадалия да се противопостави на опасност, застрашаваща неговата личност или права, които произтичат от правната или фактичката възможност на извършителя да въздейства едностранно и отрицателно върху правнозащитени блага на пострадалия. Зависимостта предполага особени фактически отношения между пострадалия и гееца, като обикновено става въпрос за семейно-родствени и брачни връзки (включително емоционална зависимост от интимен партньор) или за материална зависимост, възникнала от заемни отношения.

- Въвлечане в трафик чрез **изнудване и финансови задължения.**

- **Чрез злоупотреба с власт** - мотивиране на пострадалия

към поведение в противоречие с волята му при изходно наличие на субординационни отношения между него и извършителя. По силата на тези отношения деецът е овластен едностранно да въздейства върху правната сфера на пострадалото лице на определено правно основание. Той може включително да изисква нейното подчинение.

- В някои източноевропейски страни се наблюдава **феноменът на “Втората вълна”**, в която трафикираните се връщат в родната, за да привличат други жертви. Когато се върнат въщи, жертвите от трафик срещат дискриминация. Един от начините да избягаш от бруталната принуда да правиш нежелан секс всеки ден е да се превърнеш от жертва в насилник.

- **Измама чрез полуистини** като това, че ще работят в сферата на развлеченията като танцорки и дори стриптизьорки.

- **Измама чрез обещания за работа в сферата на сексуалните услуги.** Без значение от метода на въвличане в трафик, жертвите, решили доброволно да проституират, не очакват сексуална експлоатация и насилие в степенята, до която ще бъдат задължавани, заплашвани, експлоатирани и контролирани. Счита се, че около една четвърт от набиранияте жени и млади мъже знаят предварително, че ще работят за секс индустрията в чужбина. Тези хора обаче биват заблуждавани относно работните условия, в които ще бъдат принудени да работят. Техните очаквания са свързани с висока степен на независимост и контрол над собствената им заетост, като често си представят работа като стриптизьори, танцори или “класически проститутки”, изпълняващи само “класически секс”.

Хората, които по собствено желание заминават за чужбина, не се уведомяват за точния характер на тяхната работа след

пристигането, за удължените работни часове, за необезопасените сексуални услуги, които ще се изискват от тях и за начините на принуда, които ще срещнат, ако откажат или направят опит да избягат от тези условия. В някои случаи жертвите могат да имат представа каква работа ще трябва да вършат, но нямат представа за условията.

- Не са малко и случаите на така нареченото **"доброволно тръгване"**. Сводникът избира непълнолетно момиче или момче, ухажда го дълго и твърди, че го обича. Момчето/момчето вярва на това и от любов тръгва с него. По-късно се оказва, че нямат пари и той казва, че ще го убият, защото е длъжник и ако девойката или младежът го обича, може да направи нещо за него. За да го спаси, трябва да прави секс с един човек. След това се повтаря механизъмът на експлоатация. Понякога се действия и чрез лъжливи обещания за брак.

9. Механизми за контролиране и експлоатиране на жертвите на трафик

Основната цел на трафикантите е да печелят пари чрез дългосрочната експлоатация на техните жертви. Това изисква от тях да **пазят своята инвестиция**, т.е. да гарантират, че тяхната жертва ще продължи да работи каквото и както ѝ бъде наредено и няма да се опитва да бяга. Следователно трафикантът има нужда да установи **постоянен контрол над своята жертва**.

Много различни механизми са употребявани, за да се контролират жертвите в търговията с хора по време на експлоатационната фаза. Всеки механизъм може да бъде използван отделно от другите, но в повечето случаи те се прилагат заедно, за да се

създават условия на реален или психически плен на жертвата.

- **Отнемане на самоличност и пътни документи** - Трафикантите конфискуват документите за самоличност и пътните документи от жертвите, обикновено веднага след пристигането в съответната страна.

Това лишава жертвите от тяхната самоличност, потвърждава тяхното незаконно влизане и пребиваване и за тях става невъзможно да търсят помощ или да избягат в друга страна. Трафикантът усилва това възприятие, като казва на жертвата, че ако желае, тя може да напусне и да отиде при полицията, но резултатът ще бъде незабавното депортиране и ще бъдат предприети наказателни мерки при завръщането ѝ в родината. В друг случай трафикантът може да каже на жертвата си, че няма смисъл да търси помощ от полицията, понеже тя е корумпирана и подвластна на трафикантите.

Липсата на документи, комбинирана със страха от полицията е употребявана от трафикантите, за да се намали вероятността жертвите да предприемат бягство или да подадат официални оплаквания срещу тях.

- **Тежко насилие** – изнасилвания, жестоки изтезания, побой, глад. Целта е жертвата да се постави в екстремални условия за оцеляване.

Атакува се психичния защитен механизъм на човек, който се състои във вярата, че светът около него може да бъде контролиран. При опасност за живота човек “изключва”, престава да разсъждава с една единствена цел – физическото оцеляване. Цената на това е висока и травмира психиката. Трафикантите много ефективно употребяват насилието и заплахата от наси-

лие като ефективни мерки за контролиране. Жертвите често пъти биват, освен бити и изнасилвани, затваряни, гържани изолирани дълго време, грозирани и/или измъчвани с ножове и цигари с цел да се поддържа подчинение. Това малтретиране може да бъде употребявано като наказание за някаква форма на неподчинение или може да бъде предназначено да служи като предупреждение към жертвите, за да гарантира, че те напълно разбират какви ще са последиците от незачитане волята на трафиканта. В други случаи употребата на физическо и сексуално насилие е просто резултат на сексуален садизъм от страна на трафиканта.

• **Срамът** е друг мощен механизъм за контрол. Трафикантът би могъл да заплашва, че ще разкрие на семейството на жертвата факта, че работи като проститутка. Често са правени снимки, докато жертвата бива изнасилвана и използвани за изнудване, което да гарантира нейното строго подчинение на заповедите на трафиканта.

• **Употреба на заплахата за репресия на семейството на жертвата.** Най-ефективната и проблематична заплахата, която прави разследването на търговията с хора изключително трудна, е заплахата от жестоки репресии на обичани от жертвата хора в нейната родина. В много случаи трафикантите се стараят да знаят подробности за семейството на жертвата. Това може просто да бъдат името и адресът на семейството или на друг обичан човек. Престъпникът няма нужда да притежава действително голямо количество информация за семейството, защото заплахата и възприятието на жертвата гарантират нейната подвластност. За нея проблемът идва от факта, че тя не може да поеме риска да застраши сигурността на обичаните хора, като гадае дали трафикантът блъфира, като споменава интимни

подробности за семейството и близките ѝ, или в действителност е способен да използва насилие срещу тях.

• **Физическо изтощение** - Системата от манипулации включва правилото да не се дава никаква възможност на жертвата за почивка – никаква възможност да остане насаме със себе си и да помисли, да разсъди и да се възстанови поне от части и да предприеме действия в своя защита. Двайсет часовият работен ден носи големи печалби, но той е важен и за “пречупването” на психиката на жената.

• **Тотален контрол и изолация. Обвързване чрез дълг.** - Като по-нататъшни мерки на засилен контрол над жертвите посредством изолация, жертвите се държат в условия, където не са способни да комуникират на родния си език, както и да нямат социално общуване с други лица с подобен произход. Жените често са местени от град в град и от страна в страна. Целта е да се дезориентират жертвите, да се попречи на създаването на приятелства, опознаването на тяхното обкръжение и за да се предотврати откриване от полиция. Често на жертвата ѝ се дава възможност да общува единствено с насилника и строго се следи.

Един от основните механизми е **обвързването чрез дълг**, при което от жертвата се изисква да възстанови преувеличени разходи по вкарването ѝ в съответната страна. Неимоверни и акумулиращи се лихви обикновено се прикачват към тези разходи, които допълват изискването да се платят изключително завишени цени за пребиваване, жилище, ползване на публичния дом, рекламиране на услугите и транспортни разходи. Всичко това води до непрекъснато трупащ се дълг, като става невъзможно той да бъде изплатен. Разбира се тя никога не може да се “откупи” и бива продадена отново на друг сутенъор. Системата на про-

дажбата е важна. Всички сводници са се “научили” да работят по един и същ “стандарт”. Понякога тормозът се сменя с малки жестове на внимание – подаръци, проява на милост (например да се заведе жената на лекар). Това има за цел да привърже жената към насилника и често успява, защото човек е устроен така, че има нужда да стане близък с някой, да види нещо добро.

Крайният резултат на механизмите за контролиране и експлоатиране на жертвите на трафик е състояние на реален и психологически плен и мъчения.

III. Последници от трафика

Тоталната изолация и контролът водят до приемането на изкривена представа за себе си от страна на жертвата.

Като основни последици можем да обособим две категории:

- **Емоционални** - свързани с последиците от психичната травма;
- **Социални** - свързани с липсата на толерантност от страна на обкръжението на жертвата да я приеме отново и да ѝ окаже подкрепа.

Първият етап от преживяванията на жертвата е свързан с обидата, болката, гняв, страх, отчаяние, безпомощност. Вторият етап е свързан с виктимизацията, с превръщането на жертвата в съучастник на насилието, като ѝ се прехвърля цялата вина за извършването върху нея насилие. Възстановяването от травмата е най-трудният етап.

- **Мълчанието**. Най-унищожавщата реакция за жертвата. Темата за насилието е тема-табу. С по-голяма сила важи това за темата за трафика. Преживяната травма остава да живее единствено в съзнанието на жертвата.

Резултатът: Отключване на психично заболяване. Жертвата се превръща в насилник. Изграждане на идентичност на жертва.

- **Виктимизацията**. Вменяване на чувство за вина у жертвата. В повечето случаи, макар и доброжелателно и несъзнателно по един или друг начин, се казва на жертвата, че тя е виновната за

случилото ѝ се.

• **Състояние на зависимост.** Жертвите на трафик се намират в положение, в което никой не ги иска. Много често, те не могат да се върнат в родните си градове, по силата на това, че роднините им се срамуват от това, което им се е случило и не ги искат. Друга причина да не могат да се върнат е, че именно близките им са ги продали на трафиканти и съществува реална опасност, връщайки се там, да бъдат провадени отново. Ако успеят да се върнат, те носят клеймото на “проститутки” и социалното им обкръжение, гледа на тях като на второ качество хора.

• **Толериране на силните,** справящите се, владеещите ситуацията хора от страна на обществото. Когато жертвата на насилие говори за случилото ѝ се, това неминуемо означава да признае първо пред себе си, а след това и пред външния свят, че е била слаба и несправяща се, че не е успяла да контролира ситуацията. Обикновено хората говорят за насилието, като се дистанцират от него. За “насилника” и “жертвата” се говори като за бегли познати, те никога не са нашите най-близки приятели, никога това не сме ние самите. Опитваме се да ги отдалечим от себе си, като обвиняваме жертвата за предизвикване на насилието, а не извършителя за злостата. Агресивните импулси, които всички хора носят, се преписват на насилника, а жертвата често се третира като съучастник на насилието.

• **Придобиване поведението на насилника** (Идентификация с агресора). Тъй като жертвата е малтретирана, упражняващият насилието трафикант се възприема като всемогъщ. За да се справи с чувството на безпомощност, жертвата започва да мисли за себе си като за също толкова могъща, колкото е и насилника. По такъв начин тя се спасява, защото се чувства като човек, който

притежава силата и не е нужно да се страхува повече.

- **Вината.** Общоприетата норма, че жертвата е виновна, се преживява като лично убеждение. Самообвинението е най-характерната реакция за жертвата на насилие. Често тя се чувства свърхотговорна за случилото се по начин, който не отговаря на реалната ситуация. Тя се обвинява, че по някакъв начин е предизвикала насилието с действията или мислите си или, че не е могла да го избегне. Самообвинението е свързано със самонаказващо се поведение, завишени изисквания към себе си, самоунижение и пр. Трайното чувство на вина е възможно да предопредели по-нататъшното поведение на жената. Несъзнателно тя започва да действа от позиция на човек, който заслужава да получава удари.

- **Загуба на вяра в себе си.** Жертвата се чувства безпомощна и пасивна, неспособна да се справи сама. Това предопределя и ниската ѝ самооценка. Жертвата е “смачкана” психически, чувства се унижена, недостойна, неефективна и дефектна.

- **Психичният конфликт,** породен от желанието на жертвата да “забрави” за трафика и насилието, да го изтласка от съзнанието си и да продължи да живее така, сякаш никога нищо не се е случвало. Тя може временно да “забрави” насилието, а може да настъпи и пълно забравяне на случилото се. Системната злоупотреба с алкохол или наркотици също може да е следствие от стремежа да се забрави, като се предизвиква състояние на съзнанието, в което се изключват спомените за болезнените преживявания. Отричането дава възможност на жертвата да оцелее, като не живее непрекъснато с болезнените преживявания. Когато продължи твърде дълго обаче, “забравянето” допълнително влошава психологическото разстройство, тъй като не дава възможност да бъде припомнена и преработена травмата и за-

гълбочава изолацията на жертвата от другите хора. От друга страна, съществува потребността да се говори за преживяваната за трафика и по този начин да започне да се разделя с травмата. Невъзможно е да се забрави случилото се и също толкова трудно и невъзможно е то да бъде разказано.

• **Психосоматизацията.** Друг начин, чрез който подтиснатите емоции, свързани с травмата получават израз, е трансформацията им във физически симптоми като главоболие, прилошаване, виене на свят, диабет, психогенна астма, рак и др.

• **Промяна в междуличностните отношения.** Поражда се недоверие в отношенията между хората, които често се изразяват в убеждения като “Всички мъже са еднакви”, “Никой няма да ми помогне. Никой не ме разбира”. Жената може да бъде невъздържана и избухлива с обкръжението ѝ, да се изолира, като избягва социални контакти.

• **Посттравматично стресово разстройство.** Емоционалното състояние, в което изпада жертвата след трафик, се описва като посттравматично стресово разстройство. В подобно състояние емоциите са много интензивни. Връхлитат остри спомени от преживените събития, които минават като действителен филм. Картината в съзнанието може да е толкова ярка, придружена от усещания за звук, мирис, цвят и чувства, мравучкане и болки по тялото, че жертвата буквално може да загуби контрол над поведението си, или в този момент да не може да се справи с текущите си дейности. Може да бъдат изпитвани натрапливи мисли. Жертвите на трафик често се връщат към ситуацията на насилие. Те се чувстват принудени да пресъздават момента на травмата. Стремехът към връщане и преповтаряне на сцената може да се сведе само до отделни натрапливи спомени.

Травматичното преживяване е толкова болезнено и до такава степен надхвърля капацитетът ѝ за преработка на емоциите, че жертвата е залята от чувства за безпомощност. Именно от усещането за загуба на контрол идва психологическото травмиране. Многократното преживяване на ситуацията е средство, което жертвата ползва, за да възстанови контрола на ситуацията във въображението си. Именно невъзможността жертвата да държи под контрол хаоса от вътрешният ѝ свят обръква поведението ѝ с околните. Възможно е да се държи толкова противоречиво, че околните да я помислят за психично болна. Такъв израз са внезапните гневни избухвания, самонараняващото поведение и др.

- **Самоубийствени мисли и опити за самоубийство.** Отчаянието и безнадеждността на ситуацията подтикваат някои жертви да сложат край на живота си.

- **Желанието да помагаш на другите.** Често пъти това е реакцията, която позволява на жертвата да преодолее травмата. Една възможност е чрез поведението си да търси внимание и помощ. Друга възможност е, осъзнавайки своите проблеми, да поиска да помогне на други със сходни съдби, като първо опита да помогне на себе си, за да бъде в състояние по-нататък да помага на другите.

IV. Права на жертвите на трафик

Достъп до правна помощ

Жертвите на трафик имат правото да бъдат консултирани и представлявани от адвокат, който да защитава правата и интересите им, да ги информира за ролята им по случая и да представя тяхната гледна точка по време на наказателното производство. Правната помощ включва също гражданско или друго производство за търсене на обезщетение за претърпените вреди. Независимо от съществуващите стандарти, редица правни, процесуални, финансови и практически пречки затрудняват достъпа на трафикираните и експлоатирани лица до ефективни правни средства за защита, включително и до обезщетение.

Право на информация

Жертвите имат право да получат информация за статута и правата си, както и за съответните съдебни и административни процедури, включително информация за възможностите за обезщетение.

Първият контакт между потенциалната жертва и властите представлява беседата, по време на която властите трябва да потърсят определени показатели, които да идентифицират лицето като жертва на трафик. Първият контакт обикновено е

веднага след като жертвата е избягала от ситуацията на трафик и е потърсила закрила.

Когато съответният служител установи показателите, жертвата е идентифицирана. От този момент тя трябва да бъде информирана за първата група права, които ѝ се полагат, а именно:

- Правото на период за размисъл;
- Продължителността на периода за размисъл (1 месец);
- Правото на безплатна психологическа помощ и безплатна правна консултация по време на периода за размисъл;
- Право на подходяща езикова помощ, ако настаненото лице не владее български език.
- Право на специална закрила, ако в едномесечен срок декларират съгласието си да сътрудничат за разкриване на престъплението.
- Правото да живее в приют, докато трае наказателното производство, при условие, че сътрудничи на властите (даде свидетелски показания);
- Правото на еднократна финансова компенсация за имуществени вреди от държавния бюджет.

Право на пребиваване

Всяка страна по *Конвенцията на Съвета на Европа за борба с трафика на хора* издава подновяемо разрешение за пребиваване на жертвите, когато компетентният орган счита, че тяхното пребиваване е необходимо поради личното им положение и/или когато компетентният орган счита, че тяхното пребиваване е необходимо за целите на сътрудничеството с компетентните органи при разследването или в наказателното производство.

Предоставянето на разрешение за пребиваване не изключва правото да се търси и да се ползва убежище.

Право на ползване на услуги като:

- Приюти за временно настаняване,
- Приюти за последваща реинтеграция и
- Центрове за закрила и помощ на жертвите на трафика на хора.

Право на защита на самоличността и личния живот

Жертвите имат правото да поискат живота и самоличността им да бъдат защитени по време на наказателното производство и медиите и публиката да не бъдат допускани до съдебната зала. Жертвите имат и право на защита на безопасността си. Полицията трябва да провери дали безопасността и сигурността на жертвата са гарантирани.

Българското законодателство съдържа две специални мерки за защита на личния живот на жертвите – забрана за снимане и заседание при закрити врата.

Чл. 32 (2) от Конституцията повелява, че личният живот на гражданите е неприкосновен и *“никой не може да бъде следен, фотографиран, филмиран, записван или подлаган на други подобни действия без негово знание”*.

НПК предвижда две основни мерки за сигурност – тайна самоличност на жертвата-свидетел и лична физическа охрана, а ако това не е достатъчно, могат да се приложат мерките, предвидени в Закона за защита на лица, застрашени във връзка с наказателното производство, най-радикалната от които е пълна

смяна на самоличността.

Специални случаи - Защита на деца жертви

За защитата на самоличността и безопасността на деца жертви има специални разпоредби. Първо трябва да се отбележи, че приютите за непълнолетни лица са от затворен тип. Те стоят заключени и на децата не е разрешено да излизат навън без възрастен придружител. Приютите обикновено се намират в близост до полицейски участък. Освен това те могат да осигурят охрана на детето за период до 48 часа.

По отношение на закрилата на децата жертви има две специални мерки – отнемане на паспорт и законова възможност за ограничаване на броя разпити до един.

Право на обезщетения

Трафикираните лица, като жертви на нарушения на правата на човека, имат международно законово право на адекватни и подходящи обезщетения. Това право често не се предоставя ефективно на трафикираните лица, тъй като нямат информация относно възможностите и процесите за получаване на обезщетения, включително компенсация, за трафика и свързаната с него експлоатация. За да се реши този проблем, трябва да се осигури правна и друга материална помощ на трафикираните лица, за да им се даде възможност да упражнят правото си на адекватни и подходящи обезщетения.

Правото на обезщетение за претърпени **имуществени и неимуществени вреди** може да включва плащане на разходите за медицинско физическо или психологическо лечение; пропуснати приходи и дължимо възнаграждение (парите, които жертвата

е спечелила за трафиканта); съдебни такси; обезщетение за неимуществени вреди вследствие на емоционалния стрес, болката и страданието преживени от жертвата в резултат на престъплението извършено срещу нея.

Финансовата компенсация се предоставя след влизане в сила на **осъдителната присъда**.

Има и **държавен фонд**, към който жертвите могат да кандидатстват за **компенсация на имуществени вреди**. Този фонд е предназначен за пострадали от тежки умишлени престъпления, които са причинили смърт, тежка телесна повреда, изнасилване и трафик на хора, както и престъпления, извършени от организирана престъпна група. Български граждани, граждани на страни членки на ЕС и граждани на трети страни могат да кандидатстват по тази схема. Компенсация може да бъде дадена дори трафикантът да е неизвестен и разследването да е приключило поради това, че той не е разкрит. Компенсация може да бъде дадена и когато трафикантът е известен, но разследването е прекратено например поради неговата смърт или поради изтичане на давност. Следните разходи могат да бъдат компенсирани по държавно-финансираната схема: медицинско лечение (прегледи и лекарства, които не се покриват от здравната каса); транспортни разходи (автобусни билети за явяване за разпит); хонорари, платени на адвокат, когато пострадалият не е ползвал безплатна правна помощ; други съдебни такси; такси за преиздаване на документ за самоличност отнет от трафиканта; пропуснати доходи. Фондът компенсира суми между 250 и 5000 лева. Молбата се разглежда не от съд, а от съвет от експерти, който взема решение в закрито заседание въз основа на писмени доказателства - например касови бележки за купени лекарства и платени прегледи, билети за транспорт, фактури, трудови договори и т.н.

Право на репатриране

Жертвите имат право, ако желаят, да се завърнат в родината си без излишно или неоправдано забавяне и при гарантиране на сигурността им. При всяко решение за репатриране трябва да се взема предвид безопасността на жертвата и на нейното семейство.

Жертвите могат да се завърнат у дома във всеки един момент:

- веднага след идентификацията, ако не искат да се възползват от периода за размисъл;
- след изтичането на периода за размисъл, ако са решили да не сътрудничат на властите;
- или след като са се съгласили да сътрудничат и са получили право на пребиваване.

V. Професионална подкрепа при случаи на трафик

1. Водене на случай на пострадал от трафик пълнолетно лице

Воденето на случай на пострадал от трафик на хора, както и от съпътстващото трафика - физическо, психическо и сексуално насилие, negliжиране и упражняващи насилие, е оказване на помощ, така че тя да отговаря на индивидуалните потребности, обединявайки отговорността за оценката и координирането на услугите в лицето на един персонално избран професионалист (социален работник, психолог, психиатър) или екип.

Това е една подкрепяща роля, която изисква толерантност, разбиране към хората в нужда, към уязвимите групи, към пострадалите от насилие и към децата в риск.

В същото време това е една трудна и отговорна задача, която изисква активно участие в живота на клиента със своя лична позиция и убеждение.

Поддържайки договорени връзки с клиентите, водещите на случаи постоянно оценяват появяващите се потребности и ресурсите, планират и се намесват за постигането на най-добро предлагане и проследяват случая, за да могат да осигурят желания резултат.

Защо се казва “подкрепяща” роля?

Защото ние, водещите на случаи, работим и трябва да работим в мрежа и в партньорство с абсолютно всички институции с цел да се подобри състоянието на тези уязвими хора, които са жертви на трафик и други форми на съпътстващо трафика насилие.

През целия период на работа водещите на случай активно подкрепят своя клиент, като действат като терапевти и консултанти, изпълняват ролята на застъпници за своите клиенти или на посредници при контактите им с други помагачи служби.

Връзката между водещия на случай и клиента е от основно значение, а гаването на обратна връзка по случая на всички ангажирани в мултидисциплинарния екип е ключово по пътя към самостоятелността и самоувереността на клиента и успешното приключване на случая.

РАБОТАТА ПО СЛУЧАЙ е ДВИЖЕЩ СЕ МЕХАНИЗЪМ

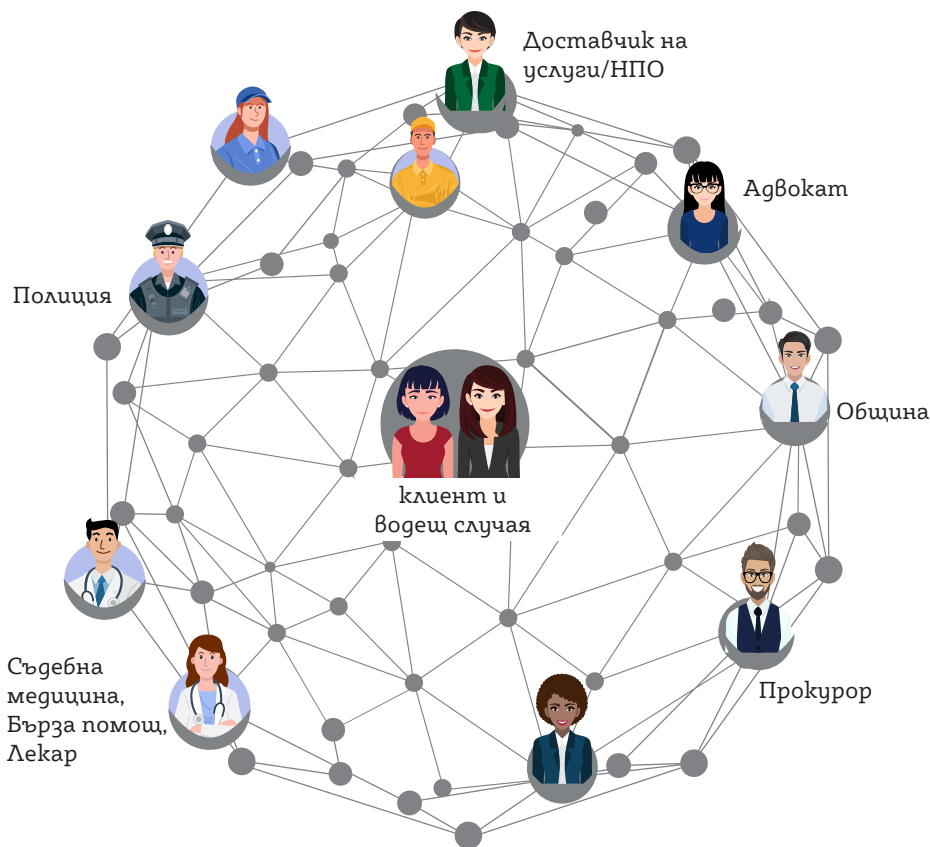
МРЕЖА от специалисти от различни области във физическото и психическо здраве, правоохранителната и правозащитна система, просвета, култура и образование, административната власт, трудова заетост.

ЧОВЕКО-ЦЕНТРИРАН ПОДХОД

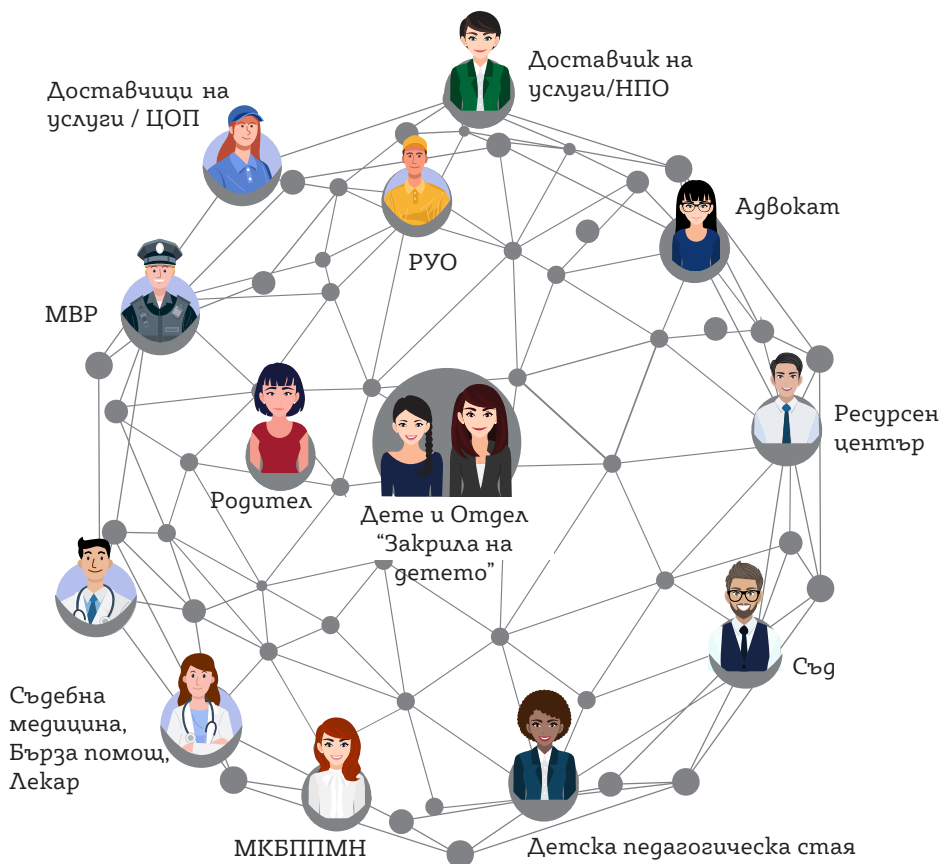
За да се помогне ефективно на нуждаещото се лице, трябва то да е **“В центъра”**. Водещият на случая:

- опосредява връзката между него и социалната среда, семейството, различните видове институции.
- ангажира всички ключови фигури в оценката и последващите дейности, увеличавайки значително приемствеността и подкрепата.

2. Водене на случай при дете, пострадало от трафик на хора

Воденето на случай при дете, пострадало от насилие, следва същия принцип, като поставя в ролята на основен подкрепящ социалния работник от Отдел “Закрила на детето”. Освен Отдел “Закрила на детето” при работата с деца имаме и други ключови специалисти като Детска педагогическа стая (ДПС), РУО, както и Местната комисия за борба с противообществените прояви на малолетни непълнолетни (МКВППМН).

VI. Система за междуинституционално рефериране на случаи на деца, жертви на трафик

1. Същност на системата за междуинституционално рефериране на случаи на деца, жертви на трафик

Системата за междуинституционално рефериране на конкретни случаи улеснява комплексното, бързо и ефективно проследяване на всеки конкретен случай след получаване на сигнал от чужбина или от страната и включва система от органи на централно и местно ниво, които извършват репатриране, посрещане, идентифициране, извеждане от семейна среда, рехабилитация, реинтеграция на детето и проследяване на случая.

Системата от органи на централно ниво включва: Министерство на труда и социалната политика (МТСП), Министерство на вътрешните работи (МВР), Министерство на външните работи (МВнР), Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД), Агенцията за социално подпомагане (АСП), които работят координирано и в тясно сътрудничество с Националната комисия за борба с трафика на хора (НКБТХ), Международната организация по миграция (МОМ), Държавната агенция по национална сигурност (ДАНС) и др.

Системата от органи на местно ниво с център Дирекция „Социално подпомагане“ (ДСП), Отдел за закрила на детето (ОЗД) включва създаването на мултидисциплинарен екип, в който участват представители на: РУП на МВР по места, Регионално управление по образованието (РУО), Регионален център по здравеопазване (РЦЗ), Местна комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни (МКБППМН), Местна комисия за борба с трафика на хора (МКБТХ), Районна прокуратура, районен съд, управителен орган на кризисния център, специалист при доставчик на социална услуга в общността (ако и когато се ползва такъв) и други по преценка на ДСП/ОЗД.

В случай, че непридружено дете или дете-жертва на трафик е чужд гражданин, с двойно гражданство или без гражданство на територията на Република България, или има предоставена особена закрила по Закона за убежището и бежанците, се прилага Координационният механизъм, адаптиран към конкретния случай, като задължително се уведомява Държавна агенция за бежанците и Дирекция „Миграция“ – МВР, която издава разрешение за пребиваване в страната и Националната комисия за борба с трафика на хора.

2. Сигнали за непридружени деца и деца-жертви на трафик

Сигнали за случаи на непридружени деца или деца-жертви на трафик могат да бъдат получени от български или чужди компетентни органи:

- Чрез МВнР от дипломатическите и консулските представителства на Република България в чужбина;
- Чрез МВР от полицейските представители към дипломатическите и консулските представителства на РБългария в чужбина;
- Чрез Международна организация по миграция;
- Чрез Международна социална служба (МСС);
- Чрез Национална комисия за борба с трафика на хора;
- Чрез хармонизирания телефонен номер с национално покритие за информирание, консултиране и помощ на деца (116-111);
- Чрез електронната поща и формата за подаване на сигнал от специализирания сайт на ДАЗД – www.stopech.sacr.government.bg;
- Чрез български или чужди НПО;
- Директно в ДАЗД чрез други източници, вкл. чрез всяко лице.

3. Етапи на Координационния механизъм

Етапите, през които преминава реферирването и обгрижването на конкретния случай, са следните:

- Получаване на сигнал за непридружено дете или дете-жертва на трафик в чужбина и репатриране на детето в България.
- Посрещане на детето на територията на Република България и предприемане на подходяща мярка за закрила, съобразно особеностите на конкретния случай (настаняване в Специализирана институция за деца или Приют за временно настаняване по Закона за борба с трафик на хора).
- Установяване на самоличността на детето и проучване на причините за излизане в чужбина или за въвличане в експлоатация.
- Проучване на семейната и социална среда на детето с цел предприемане на мерки в най-добрия интерес на детето - реинтеграция, настаняване при близки и роднини и др., предвидени в ЗЗД, рехабилитация на детето чрез включването му в системата на образованието, алтернативно обучение, професионално консултиране и обучение и/ или предоставяне на социални услуги.
- Предприемане на дейности за закрила на местно ниво при настаняване в Специализирана институция за деца или Приют за временно настаняване по Закона за борба с трафик на хора.
- Проследяване на случая за период от една година (в зависимост от периода до навършване на пълнолетие) с цел предотвратяване на ново въвличане на детето в трафик или извеждане извън страната.

4. Правомощията на компетентните институции, при случаи на деца – жертви на трафик

МВР:

- *установява или потвърждава самоличността* и местоживеенето на детето, семейството, близки и роднини;

- *осигурява представител* при посрещането, при необходимост и след предварителна договорка със служителите на АСП. Когато се налага намеса на служителите на МВР, посрещането и съпровождането на малолетни и непълнолетни български граждани се извършва по установения ред;

- *пристъпва към установяване на самоличността* и местоживеенето на детето, след получаване на информация, чрез ДНСГП, ДНСП, СДВР, РДВР;

- *изпраща се информация* до ДКИАД с копие до ДАЗД, която предприема проучване на социалната и семейна среда по гореизложения ред;

- *иницира проучване на обстоятелствата* около напускането на страната от детето с цел подвеждане под съдебна отговорност на извършителите при наличие на данни за участие на родителите в извеждането на детето с цел трудова и сексуална експлоатация.

ДАЗД:

- *уведомява ДСП по местоживеене* при наличие на данни или по месторождение на детето с копие до АСП и РПУ;

- *уведомява ДСП за организиране на посрещането* на детето с

коние го МВР и АСП;

- *осигурява координацията и взаимодействието между институциите* го прикљочване на реинтеграционния процес или предприемане на мярка за закрила;

- *иницира проучване на социалната и семейна среда* чрез писмено запитване го съответното ДСП с коние го АСП.

АСП:

- *организира представител на компетентното ДСП* за посрещане на детето на съответния граничен пункт.

ДСП/ОЗД:

- *иницира създаването на мултидисциплинарен екип* със специализирани полицейски служители за работа с деца и други професионалисти, по преценка на ДСП;

- *изработва социален доклад и план за действие* с предложение за предприемане на мерки в най-добрия интерес на детето в максимално кратки срокове.

ДВНМН:

- *осигурява съответните специалисти* с цел оказване на психологическа и/или социална подкрепа в случай на настаняване на детето в ДВНМН;

- *прилага процедурите на Правилника* за организацията и работата на домовете за временно настаняване на малолетни и непълнолетни;

Специализирани институции за деца:

В случаите на установена самоличност на детето, съобразно особеностите на случая, то се настанява в специализирана институция съгласно ЗЗД и Наредбата за условията и реда за предоставяне на полицейска закрила на детето.

5. Система за социална подкрепа на конкретни случаи

По отношение на местопребиваването на детето след завръщането му в страната на произход се очертават две направления:

5.1 След връщане на детето в България то се настанява в специализирана институция за деца или приют за временно настаняване по Закона за борба с трафика на хора.

а. Компетентни институции и функции:

МВР; ДАЗД и АСП

- Координация и методическа подкрепа.

ДСП/ОЗД по настоящ адрес на детето

- извършаване на социална работа с детето;
- извършване на социално проучване;
- изготвяне на краткосрочни и дългосрочни планове за действие;
- информиране и пренасочване на информацията по случая към ДСП/ОЗД по настоящия адрес на детето (срок от 1 седмица) в случай на преместване на детето в друго населено място;
- проучване и изготвяне на социален доклад с мнение за възможностите за продължаване на вече изработения реинтеграционен план; предлагане на нови мерки в случай на необходимост;
- информиране на МВР с копие до ДАЗД и АСП и подателя на сигнала за всяка промяна в обстоятелствата;

- изготвяне на тримесечни доклади за всеки случай на върнато дете съвместно с мултидисциплинарните екипи на местно ниво до приключване на реинтеграционния план или предприемане на дългосрочни мерки за закрила;

- сътрудничество и непрекъснат обмен на информация с други ДСП/ОЗД, ангажирани по случая, с оглед гарантиране на най-добрия интерес на детето.

б. Мултидисциплинарен екип на местно ниво

Изготвя тримесечни доклади за всеки случай на върнато дете относно моментното състояние и планираните действия по случая под ръководството на ДСП/ОЗД.

с. Други

Представители на РЦЗ, РУО на МОН с оглед включването на детето в различни реинтеграционни програми и програми с цел превенция на повторно извеждане.

5.2 Детето се връща на носителите на родителски права, настойници и попечители или близки и роднини, при които детето е настанено по реда на Закона за закрила на детето.

В тези случаи връщането на детето се извършва при:

- Установена и потвърдена самоличност на детето и на носителите на родителски права, настойници и попечители или близки и роднини;

- Наличие на документ за упражняване на родителски права (напр. удостоверение от служба ГРАО, че лицата не са лишени от родителски права) или полагане на грижи;

- Наличие на становище на ДСП/ОЗД по настоящия адрес на носителите на родителски права, настойници и попечители или близки и роднини (извън случаите на спешно връщане на детето).

а. Компетентни институции и функции:

МВР; ДАЗД и АСП

- Координация и методическа подкрепа.

ДСП/ОЗД по настоящ адрес на детето

- извършаване на социална работа с детето;
- извършване на социално проучване;
- изготвяне на краткосрочни и дългосрочни планове за действие, които могат да включват мерки за подкрепа на семейството с оглед риска от повторно извеждане или въвличане в трудова и сексуална експлоатация;
- информиране и пренасочване на информацията по случая към ДСП/ОЗД по настоящ адрес (срок от 1 седмица) в случай на преместване на семейството в друго населено място;
- проучване и изготвяне на социален доклад с мнение за възможностите за продължаване на вече изработения реинтеграционен план; предлагане на нови мерки в случай на необходимост;
- информиране на МВР с копие до ДАЗД и АСП и подателя на сигнала за всяка промяна в обстоятелствата.
- изготвяне на тримесечни доклади за всеки случай на върнато дете съвместно с мутлидисциплинарните екипи на местно ниво за моментното състояние и планираните действия по случая

до приключване на изпълнението на реинтеграционния план или предприемане на дългосрочни мерки за закрила.

в. Мултидисциплинарен екип на местно ниво

Участва в изготвянето на тримесечни доклади за всеки случай на върнато дете относно моментното състояние и планираните действия по случая под ръководството на ДСП/ОЗД.

VII. Национален механизъм за насочване и подпомагане на жертви на трафик (НМН)

1. Същност на Националния механизъм за насочване и подпомагане на жертвите на трафик

Задължение на всички държави членки на ЕС е да гарантират, че ще бъдат създадени официални, функционални, национални механизми за насочване и подпомагане на жертвите на трафик, както и процедурите за по-добра идентификация, насочване, защита и помощ на жертвите, в които да се включват всички отговорни държавни органи и гражданското общество.

В зависимост от нормативната база в държавата, НМН може да приеме формата на закон, на вторично законодателство или да представлява стандартни оперативни процедури.

В Република България Националният механизъм за насочване и подпомагане на жертвите на трафик е разработен в рамките на проект на фондация „Асоциация Анимус“ и La Strada International в сътрудничество с Националната комисия за борба с трафика на хора “Създаване на Национален механизъм за насочване и подпомагане на жертви на трафик в България” /2008-2010/, финансиран от програма МАТРА на Министерство на външните работи на Кралство Нидерландия.

Националният механизъм за насочване и подпомагане на жертви на трафик представлява своеобразна рамка за сътрудничество, чрез която държавните служби изпълняват своите задължения по отношение на грижата за пострадалите, като координират усилията си в стратегическо партньорство с неправителствени национални и международни организации, както и с гражданското общество. Той бива утвърждаван от Министерския съвет, като регламентира конкретни стъпки и процедури, които трябва да бъдат следвани с цел оказване на максимално бърза и адекватна помощ и подкрепа на жертвите на трафик на хора.

Основна цел на НМН е да осигури спазването на човешките права на жертвите на трафик и да предостави ефективна грижа и насочване на жертвите към съответните услуги, като подпомага националната политика и дава насоки за прилагане на мерките за закрила и помощ за жертвите на трафик, предвидени в Закона за борба с трафика на хора, сред които са предоставяне на безусловна подкрепа, предоставяне на статут на специална закрила за срока на провеждане на наказателното производство, осигуряване на анонимност и специална защита на данните за самоличност и т.н.

2. Идентифициране на жертви на трафик, съгласно НМН

Съгласно чл.10 от Конвенцията на Съвета на Европа за борба с трафика на хора *“всяка страна по конвенцията осигурява в състава на своите компетентни органи лица, които са обучени и квалифицирани за предотвратяване и борба с трафика на хора, за идентифициране и подпомагане на жертвите, включително деца, и гарантира, че различните органи сътрудничат помежду си, както и със съответните организации, изпълняващи функции по подпомагане, по начин, който позволява жертвите да бъдат идентифицирани в рамките на процедура, отчитаща особеното положение на жените и децата жертви, а когато това е целесъобразно, и да бъдат снабдявани с разрешения за пребиваване”*.

От съществено значение е да се идентифицират потенциалните жертви и в тази посока всяка страна по конвенцията гарантира, че ако компетентните органи имат основателни причини да смятат, че едно лице е било жертва на трафик на хора, това лице няма да бъде изведено от нейната територия, докато не приключи процедурата по идентифицирането му от компетентните органи като жертва на трафика на хора и едновременно с това гарантира, че лицето ще получи необходимата помощ, подкрепа и защита.

В допълнение всяка страна, ратифицирала конвенцията, би следвало да приема онези законодателни или други мерки, които са необходими за идентифицирането на жертвите, при нужда в сътрудничество с други страни по конвенцията и съответните организации, изпълняващи функции по подпомагане.

Когато възрастта на жертвата не може да се определи, но има основание да се смята, че жертвата е дете, същата се предполага,

че е дете, и ѝ се предоставят специални мерки за защита, докато се установи нейната възраст.

Националният механизъм за насочване и подпомагане на жертвите на трафик е инструмент, който разписва процедурите по идентифицирането и насочването на жертвата. Това са първите процедури, предвидени в Националния механизъм, като при изпълнението им са предвидени три отделни стъпки:

Стъпка 1. Идентификация на жертвата;

Стъпка 2. Контакт с регионалните/местните власти в страната за установяване на самоличността на жертвата (ако не е известна);

Стъпка 3. Информирание на жертвата за правото на период на размисъл.

Процедурата за идентификация обикновено се състои от няколко етапа, като се започне с първоначално откриване и идентифициране на жертвите, което може да се извърши от поредица от участници в процеса, включително специализирани неправителствени организации, и завърши с официална идентификация и получен статут на жертва на трафик на хора, което се извършва от правоприлагащите органи или специално създаден орган.

Жертвите на трафик трябва да бъдат официално идентифицирани като такива, за да не бъдат третирани като нередовни имигранти или престъпници. Идентифицирането се извършва от специално обучени специалисти, които биват не само специализираните разследващи звена, занимаващи се с престъпления, свързани с трафика на хора, но също така и

служители по миграция, инспектори по труда, социални работници, здравен персонал и неправителствени организации. Тези специалисти следват утвърдени процедури и критерии за идентифициране.

Идентификацията се извършва въз основа на:

- Първичен неформален разговор с жертвата;
- Наблюдения върху поведението и външния ѝ вид;
- Информация, предоставена от насочващо лице или гражданин;
- Наблюдение и анализ на обстоятелствата, при които е намерена жертвата;
- Самоопределяне от самата жертва.

Идентификацията на жертвата, съгласно Националния механизъм, трябва да бъде незабавно последвана от:

- Оценка на риска и изработване на план за сигурност, и
- Определяне на неотложните потребности на жертвата.

НМН разграничава формална и неформална идентификация:

• **Неформална идентификация** се извършва от служители на различни институции и организации, които първи са установили контакт с жертвата. Тя следва да дава възможност за незабавен достъп на жертвата до услугите и програмите, включени в Националния механизъм.

• **Формална идентификация** се извършва от органите на досъдебното производство и има за цел започване на разследването.

Статутът на жертва, която е официално идентифицирана в друга държава-членка, се признава от българските власти.

Първите права, които възникват за жертвата въз основата на официалната идентификация, са:

- Да бъде информирана за всички свои законови права, включително за правото на едномесечен период за размисъл, за да реши дали да сътрудничи на компетентните органи;
- Да бъде настанена в приют за срок до един месец/до два месеца, когато жертвата е дете/;
- Да получи психологическа подкрепа и безплатни правни консултации.

Специална закрила се осигурява на жертвите, които са заявили, че ще сътрудничат. За тази цел се издава акт на прокурор.

3. Участници в НМН

Националният механизъм за насочване и подпомагане на жертви на трафик изброява включените в него участници, както и разписва подробно ангажиментите на всеки, както следва:

- **Национална комисия за борба с трафика на хора и Местни комисии за борба с трафика на хора** - В качеството си на национален орган проследява и мониторира прилагането на мерките по НМН, както и координира работата на всички институции и организации по обгрижване на жертви на трафик. Към Националната комисия се изпращат данни по случаите на трафик на хора с цел попълване на националната база данни.

- **Министерство на вътрешните работи** - Извършват формална идентификация на жертви на трафик, предотвратяват, пресичат, разкриват и разследват случаи на трафик на хора в зависимост от компетентността на отделните дирекции, регламентирани в Закона за МВР и Правилника за прилагането му.

- **Главна дирекция „Борба с организираната престъпност“**

- **Главна дирекция „Гранична полиция“**

- **Дирекция „Миграция“** - Отговаря за идентифицирането на жертви на трафик сред чуждите граждани на територията на Република България, за събирането на информация и докладването пред прокурор относно случаите на трафик на хора.

- **Министерство на външните работи** - Отговаря за съдействието и подпомагане на жертви на трафик, идентифицирани извън страната; съдейства за неформалната идентификация. Чрез дипломатическите и консулските предста-

вители на Република България съдейства на български граждани, жертви на трафик, за завръщането им в страната. Съвместно с органите на МВР съдейства за бързото издаване на документи за самоличност на български граждани, станали жертви на трафик в чужбина.

- **Министерство на труда и социалната политика**

- **Агенция за социално подпомагане** - Отговоря за предоставянето на услуги за посрещане на социалните нужди на жертвата на трафик в процеса на реинтеграция по реда на Закона за социално подпомагане и Закона за закрила на детето; Има възможност за участие в неформалната идентификация на жертвите на трафик.

- **Агенция по заетостта** - Отговаря за предоставянето на трудовата заетост на жертвите на трафик на хора в процеса на реинтеграция, както и за включването им в програми за обучение на възрастни.

- **Министерство на здравеопазването** - Осигурява за жертвите на трафик чрез Центровете за спешна медицинска помощ и звената за спешна медицина, медицинска помощ при спешни състояния и медицински услуги, предоставяни извън обхвата на задължителното здравно осигуряване и регламентирани в чл. 82 и чл. 83 на Закона за здравето, както и медицинско обслужване в съответствие с изискванията на Закона за здравното осигуряване, в периода по чл. 25 от ЗБТХ.

- **Министерство на образованието, младежта и науката** - Отговаря за достъпа на жертвите на трафик до програми за образование в процеса на дългосрочна реинтеграция.

• **Държавна агенция за национална сигурност** - Наред с другите престъпления, застрашаващи националната сигурност, агенцията разкрива, противодейства и предотвратява престъплението трафик на хора, в съответствие с принципите, дейностите, оперативно-издирвателните средства и методи, определени от Закона за Държавната агенция за национална сигурност;

• **Държавна агенция за закрила на детето** - Орган на Министерски съвет за ръководство, координиране и контрол в областта на закрилата на детето. В качеството си на специализиран орган на Министерски съвет за ръководство, координиране и контрол в областта на закрила на детето, Председателят на ДАЗД, съвместно с Министъра на вътрешните работи, координира прилагането на Координационния механизъм за реферирание и обгрижване на случаи на непридружени деца и деца-жертви на трафик, завръщащи се от чужбина. Координационният механизъм улеснява комплексното, бързо и ефективно проследяване на всеки конкретен случай след получаване на сигнал от чужбина или от страната и включва система от органи на централно и местно ниво, които извършват репатриране, посрещане, идентифициране, извеждане от семейна среда, рехабилитация, реинтеграция на детето и проследяване на случая.

• **Държавна агенция за бежанците** - Отговаря за неформалната идентификация на жертви на трафик сред гражданите да гържави извън Европейския съюз, потърсили убежище в Република България, и осигурява достъпа им до специализирана помощ;

• **Национално бюро за правна помощ** - Осигурява безплатна правна помощ под формата на правно консултиране и процесуално представителство за жертвите на трафик.

• **Върховна касационна прокуратура** - Отговаря за провеждането на досъдебното разследване по случаите на трафик на хора и внасянето на делата в съда.

• **Местни комисии за борба с трафика на хора** - Координират работата на всички институции и организации по обгрижване на жертви на трафик на местно ниво - Варна, Сливен, Пазарджик, Бургас, Монтана, Русе, Пловдив, Благоевград, Велико Търново;

• **Върховен комисариат за бежанците на ООН** - В България ВКБООН разполага с мандат да наблюдава изпълнението на ангажиментите на страната по предоставяне на международна закрила на лицата, които имат нужда от нея.

• **Международна организация по миграция** - Отговаря за идентифицирането на жертви на трафик, осигуряването на безопасно завръщане и достъп до специализирани социални и психологически услуги.

• **Неправителствени организации** - Организацията отговарят за идентифицирането на жертви на трафик и предоставянето на предвидените в Националния механизъм специализирани спешни и дългосрочни психологически, социални, здравни и правни услуги на жертвите.

- Фондация „Асоциация Анимус”
- Фондация „Български център за джендър изследвания”
- Сдружение „Център Отворена врата”
- Фондация „SOS. – семейства в риск”
- Сдружение „Самаряни“
- Фондация „Център Надя”

- Български хелзинкски комитет, Програма за правна защита на бежанци и мигранти

- Сдружение „Здраве без граници“ / Център за сексуално здраве

- Фондация „Здраве и социално развитие“

- Сдружение „Здравеопазване и превенция на хора в риск“

Доброто сътрудничество между полицията и неправителствените организации не може да замести пълноценния Национален механизъм за насочване и подкрепа на жертвите на трафик, определящ ролите и отговорностите на всички съответни участници.

4. Спешни телефонни линии:

- Гореща телефонна линия за пострадали от насилие на Фондация “ Асоциация Анимус” - 0800 1 8676, 02 981 7686;

- Гореща телефонна линия на Международна организация по миграция: 02/ 936 47 47

- Национална линия срещу трафика на хора (Кампания А21) - 0800 20 100;

- Национална телефонна линия за деца на ДАЗД - 116 111

- Гореща телефонна линия за изчезнали деца - 116 000

VIII. Мрежа от институции, работещи по случаи на жертви на трафик

1. Държавни органи и институции в подкрепа на лица, жертви на трафик

Национална комисия за борба с трафика на хора
София 1797, бул. Д-р Г. М. Димитров 52А, ет.1, ст. 107
02 807 80 50; 02 807 80 59
office@antitraffic.government.bg
www.antitraffic.government.bg

Министерство на вътрешните работи

Главна дирекция „Борба с организираната престъпност“
сектор „Трафик на хора“
София 1784, бул. Цариградско шосе 133
02 988 52 88; 02 988 59 02
170@mvr.bg ; www.mvr.bg

Главна дирекция „Гранична полиция“
София 1202, бул. Княгиня Мария Луиза 46
02 987 52 51, 02 23 999 ; 02 988 58 67, 02 22 366
nsgp@mvr.bg ; www.mvr.bg

Дирекция „Миграция“
София 1202, бул. Княгиня Мария Луиза 48
02 982 57 97
migration@mvr.bg ; www.mvr.bg

Министерство на външните работи

София 1113, ул. Александър Жендов 2

02 948 20 02 ; 02 971 36 20

www.mfa.government.bg

Министерство на труда и социалната политика

Агенция за социално подпомагане

София 1051, ул. Триадица 2

02 811 96 83 ; 02 935 05 41

mzd@asp.government.bg ; www.asp.government.bg

Агенция по заетостта

София 1000, бул. Дондуков 3

02 980 8719; 02 986 78 02

az@az.government.bg; www.az.government.bg

Министерство на здравеопазването

София 1000, пл. Света Неделя 5

02 981 01 11

www.mh.government.bg

Министерство на образованието, младежта и науката

София 1000, бул. Княз Дондуков 2

02 921 77 99 ; 02 988 24 85

www.minedu.government.bg

Държавна агенция за национална сигурност

гр. София 1505, ул. „Черковна“ 90

02 814 70 55

dans@dans.bg ; www.dans.bg

Държавна агенция за закрила на детето

София 1051, ул. Триадица 2

02 933 90 50 ; 02 980 24 15

sacr@sacr.government.bg ; www.sacr.government.bg

Държавна агенция за бежанците
София 1618, ул. Монтевидео 21А
02 818 12 04 ; 02 955 94 76
saref@spnet.net ; www.eref.government.bg

Върховна касационна прокуратура
София 1040, бул. Витоша 2
02 921 92 35 ; 02 921 94 52
via_d@yahoo.com ; www.vks.bg

Местни комисии за борба с трафика на хора

Варна

Варна 9000, кв. Чайка 170 (заг бл. 32)
052 30 35 76; 052 61 59 45
varna@antitraffic.government.bg

Сливен

Сливен 8800, ул. Цар Освободител 1
044 61 11 02 ; 044 66 23 55
sliven@antitraffic.government.bg

Пазарджик

Пазарджик 4400, бул. България 2
034 40 22 41; 034 44 24 95
pazardjik@antitraffic.government.bg

Бургас

Бургас 8000, Младежки културен център, ул. Гладстон 47, ет. 2
056 90 72 71; 056 84 13 02
burgas@antitraffic.government.bg

Монтана

Монтана 3400, ул. Извор 1
096 30 54 71 ; 096 30 54 71
montana@antitraffic.government.bg

Върховен комисариат за бежанците на ООН
София 1000, ул. Денкоглу 19
02 980 24 53 ; 02 980 24 54 ; 02 980 16 39
BULSO@unhcr.org ; www.un-bg.bg; www.unhcr.bg

Международна организация по миграция
София, ул. Княз Борис 145 Б
02 939 47 74 ; 02 939 47 88 ; 02 939 47 77
(в рамките на работното време на офиса)
iomsofia@iom.int ; www.iom.bg

2. Неправителствени организации в подкрепа на лица, жертви на трафик

Фондация „П.У.Л.С.“
гр. Перник, ул. “Средец” № 2
076/ 60 10 10 ; 60 33 60
www.pulsfoundation.org

Фондация „Български център за гжендър изследвания“

София 1142, бул. “Евлоги Георгиев” 5
София 1000, П.К. 938, България
02 963 53 57
office@bgrf.org; www.bgrf.org

Пловдив
Пловдив 4000, ул. “4-ти януари” 38, вх. Б, ет. 2, ап. 3
0878 567 658
bgrfplovdiv@yahoo.com

Хасково
Хасково, ул. “Константин Симитчиев” 5,
038/624 685 ; 0878 567 659
bgrfhaskovo@mail.bg

Димитровград
Димитровград, ул. "Климент Охридски" 1, ет.1, ст.1
0879 387 620 ; 038 624 68
bgrfhaskovo@mail.bg

Фондация „Асоциация Анимус“
София 1000, ул. "Екзарх Йосиф" 85
02 983 52 05, 02 983 53 05, 02 983 54 05
02 981 76 86 – Национална гореща телефонна линия
за пострадали от насилие (работи денонощно)
animus@animusassociation.org ; www.animusassociation.org

Сдружение „Център Отворена Врата“
Плевен 5800, ул. "Неофит Рилски" 55
064 84 67 13 ; 064 84 67 13
opendoor_centre@hotmail.com ; www.opendoor.hit.bg

Фондация „SOS. – семейства в риск“
Варна 9002, ул. "Славянска" 32
052 60 96 77 ; 052 61 38 30
sos@ssi.bg ; http://sos-varna.org

Сдружение „Самаряни“
Стара Загора, ул. "Патриарх Евтимий" 57
042 621 083 ; 042 621 083
office@samaritans.bg ; www.samaritans.bg

Фондация „Център Надя“
София 1000, ул. "Г. Бенковски" 12А, вх. А
02 981 93 00 ; 02 980 41 74
nadja@cablebeg.net ; www.centrenadja.hit.bg

Български хелзинкски комитет
София 1504, ул. "Върбица" 7
02 943 4876, 02 944 0670, 02 943 4405
bhc@bghelsinki.org

Програма за правна защита на бежанци и мигранти

София 1000, ул. "Узунджовска" 1

02 981 3318, 02 980 0057

refunit@bghelsinki.org

Сдружение „Здраве без граници“ / Център за сексуално здраве

02 952 33 09, 02 952 02 88

www.ssf-bg.org/

Фондация „Здраве и социално развитие“

София 1606, бул. "Македония" 17

02 851 81 08; 02 952 12 96 ;02 953 34 55

mail@hesed.bg; www.hesed.bg

Сдружение „Здравеопазване и превенция на хора в риск“

Русе

0885 632 740

lionboy_bg@yahoo.com

IX. Литература и нормативни източници

• Директива 2011/36/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2011 г. относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на жертвите от него и за замяната Рамково решение 2002/629/ПВР на Съвета, ОВ L 101, 15.4.2011 г., стр. 1–11, достъпно на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32011L0036>

• Закон за борба с трафик на хора, в сила от 20 май 2003 г., изм. и доп. ДВ, бр.81 от 15 октомври 2019 г., достъпно на: <https://www.lex.bg/laws/ldoc/2135467374>

• Конвенция на Съвета на Европа за борба с трафика на хора, ратифицирана със закон, приет от 40-то НС на 7.03.2007 г. - ДВ, бр. 24 от 20.03.2007 г. , Издадена от Министерството на правосъдието, обн., ДВ, бр. 63 от 3.08.2007 г., в сила за Република България от 18.06.2007 г., достъпно на: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168064898b>

• Координационен механизъм на рефериране и обгрижване на случаи на непридружени български деца и деца-жертви на трафик, завръщащи се от чужбина, подписан на 7 декември 2010, достъпно на: <https://tinyurl.com/s3jufzhe>

• Фондация “П.У.Л.С.”, Механизми за контрол и експлоатация на жертвите, достъпно на: <https://www.pulsfoundation.org/learn-more/traffic/mechanizmi-za-control.html>

- Наказателен кодекс, в сила от 01 май 1968 г. Сиби. Изм. ДВ. бр. 9 от 2 Февруари 2021 г.

- Фондация “Асоциация Анимус“, Национален механизъм за насочване и подпомагане на жертви на трафик, София 2010 г., ISBN 978-954-92066-5-4, достъпно на: <http://www.animusassociation.org/wp-content/uploads/2014/03/Nacionalen-mechanizum-za-nasochvane-na-jertvi-na-trafik-Bg.pdf>

- 7th General Report on Greta’s Activity, covering the period 1 January to 31 December 2019, Council of Europe, March 2018, Available at: <https://rm.coe.int/greta-2018-1-7gr-en/16807af20e>

В Република България трафикът на хора е правно регламентиран в:

- Наказателния кодекс;
- Закона за изменение и допълнение на НК /2002 и 2004 г. – чл. 159 а – 159 в и чл. 182 а от НК/;
- Закона за борба с трафика на хора;
- Правилника за организацията и дейността на националната комисия за борба с трафика на хора, приет с ПМС№49/2004 г.;
- Правилника за приютите за временно настаняване и центровете за закрила и помощ на жертвите на трафика на хора, приет с ПМС№49/2004 г./;
- Закона за защита на лицата, застрашени във връзка с наказателно производство, 25.05.2005 г.;

- Закона за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност, 2005 г.;
- Националният механизъм за насочване и подпомагане на жертви на трафик;
- Координационен механизъм на рефериране и обгрижване на случаи на непридружени български деца и деца-жертви на трафик, завръщащи се от чужбина;
- Други.

Международни правни стандарти за защита и помощ на жертвите на трафика на хора, приложими към България:

- Конвенция на Съвета на Европа за борба с трафика на хора;
- Конвенция на ООН срещу транснационалната организирана престъпност (UNTOC);
- Протокол за предотвратяване, противодействие и наказване на трафика с хора, особено жени и деца, допълващ UNTOC;
- Международна конвенция за защита на правата на всички работници мигранти и членовете на техните семейства (Общото събрание Резолюция 45/158);
- Декларация за основните принципи на правосъдието на жертвите на престъпления и злоупотреба с власт от 1985 г.;
- Препоръчителни принципи и насоки за правата на човека и трафика на хора, разработени от върховния комисар на ООН по

правата на човека;

- Основни принципи и насоки за Право на обезщетение и компенсация за жертвите на сериозни нарушения на международното право за човешките права, както и сериозни нарушения на международното хуманитарно право (Общото събрание на ООН);

- Съвет на Европа за борба с трафика на хора;

- Европейска конвенция за обезщетяване на жертвите на тежки престъпления;

- Съвет на Европа Препоръка Rec (2006) 8 за подпомагане на пострадали от престъпления;

- Директива 2004/81/ЕО относно разрешението за пребиваване, издадени на граждани на трети страни, които са жертви на трафик на човешки същества;

- Директива 2011/36/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2011 г. относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на жертвите от него и за замяна на Рамково решение 2002/629/ПВР;

- Директива 2012/29/EU на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 година за минималните стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления, както и замяна на Рамково решение 2001/220/ПВР;

- Други.

Фондация ПУЛ.С.

НАРЪЧНИК ЗА ПРОФЕСИОНАЛИСТИ,
РАБОТЕЩИ ПО СЛУЧАИ НА
ТРАФИК НА ХОРА

© Съставители: Екатерина Велева, Марияна Евтимова,
Ася Александрова и Михаела Боянова

© Издател: Фондация “ПУЛ.С.”

Тел. 076/ 60 10 10

e-mail: pulse.women@gmail.com

www.pulsfoundation.org

Дизайн и предпечат: КАЯ Продукшънс

ISBN 978-619-7615-15-9 (мека подвързия)

ISBN 978-619-7615-16-6 (pdf)

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

This book has been produced with the financial assistance of the Council of Europe. The views expressed herein can in no way be taken to reflect the official opinion of the Council of Europe.

